

A close-up, profile view of a man's face, likely the author Luan Rama, looking towards the right. The lighting is dramatic, highlighting the contours of his face against a dark background.

Luan Rama

Fransua
Miteran

romantizmi i pushtetit

BIBLIOTEKA

929
R 24

DITURIA

929
K24

Luan RAMA

Fransua Miteran

- *romantizmi i pushtetit* -

57465

Shtëpia Botuese DITURIA

Luan Rama
Fransua Miteran - romantizmi i pushtetit-
© DITURIA,1996

Redaktore:Mariana Ymeri
Kopertina: Arian Dheri

“Mehr hicht!”
“Më shumë dritë!”

Fjalët e fundit të Gëtes para vdekjes

Si të vdesësh?...

“Comment mourir?...Si të vdesësh?...kishte shkruar ai disa muaj para se të vdiste, në parathënien e librit të një mjekeje psikologe, Marie de Hennezel, me të cilën disa herë kishin biseduar rreth kësaj teme gjithënjëzore. Libri titullohej “Vdekja intime”. Ai kishte përballuar disa ndërhyrje kirurgjikale në prostatin e prekur nga kanceri që në vitin 1981. Por tashmë një lodhje e tmerrshme e kishte pushtuar të tërin. Ngjitja e një shkalle kërkonte përpjekje të jashtëzakonshme për të mbijetuar, sikur kjo t’i ngjante ngjitjes së Sizifit.

“Comment mourir?...Ne jetojmë në një botë ku kjo çështje na humbet nga sytë . Qytetërimet para nesh e vështronin vdekjen në sy. Ato përcaktonin për komunitetet njerëzore e për cilindo, shtegun e kalimit nëpër këtë botë. Ata i jepnin këtij lloj destinacioni sensin dhe vlerën e vet. Kurrë ndoshta raporti i njeriut me vdekjen nuk ka qenë kaq i varfër sesa në këtë kohë të thatësirës shpirtërore, ku njerëzit, me ngulmin për të ekzistuar, duket se i shmangen këtij misteri. Ata nuk e dinë se kështu e perthajnë shijen për të jetuar , duke e larguar atë nga ai burim qenësor...”

Po ato kohë, në një intervistë të gjatë me gazetaren e njohur Christine Ockrent të revistës “Express”, duke folur për vdekjen ai kishte thënë:”Unë nuk përjetoj frikën e vdekjes , por më shumë përjetoj pikëpyetjen e madhe që mbart në vetvete vdekja. Vallë a është hiçi? Ndoshta?! Por nëse nuk është ai, atëherë ç’aventurë të jetë? Kurrë ndonjëherë s’do të ketë një përgjigje...!”

Ai e ndjente afrimin e vdekjes. Dhe sa më shumë ajo i afrohej aq më me qetësi e priste ai , edhe pse dëshira për të mbijetuar ishte më e madhe se kurrë. Tashmë ai jetonte pranë Senës , në cep të “Champs de Mars”(“Fushat e Marsit”), emër ky i vënë për nder të perëndisë së Luftës, Marsit, lëndinave ku dikur stërvitej kavaleria e Napoleon Bonapartit. Kur kishte diell, ai dilte në park të shijonte peizazhin plot njerëz e gjelbërim. Tutje në sfond ngrihej kulla e hekurt Eiffel. Disa ditë para se të vdiste ai i kishte pohuar një të afërmi:”Po iki nga kjo botë pa asnjë keqardhje dhe trishtim, po iki qetësisht, ashtu siç dhe erdha në këtë jetë...”

Dy ditë para se të vdiste ai nuk pranoi të vinin ta shihnin njerëzit e afërm në dhomën ku shtrihej: “Ata që më duan , do të më kuptojnë”. Të hënën, më 8 janar 1996, në orën 8 e gjysmë, në katin e tretë të ndërtesës në aveny “Frederic-Le Play”, Miterani shuhej qetësisht në një heshtje të plotë, në moshën 79-vjeçare. Më së fundi, ai e kishte pranuar se e pat humbur këtë betejë të gjatë dhe cfillitëse.

Presidenti francez Zhak Shirak (Jacques Chirac) ishte nga të parët që erdhi në krevatin e tij të vdekjes. Atë ditë ai do të takohej me gazetarët, si çdo fillim viti. Ai mundi t’u thotë gazetarëve veçse pak fjalë:” Presidenti Fransua Miteran na la këtë mëngjes. Sapo e përshëndeta për herë të fundit. Miterani shkroi një faqe të rëndësishme në historinë e vendit tonë...Një figurë e madhe iku dhe unë e përshendes atë me emocion dhe respekt”

Në avenynë “Frederic-Le Play” Nr.9, njerëzit filluan të mblidhen. Fëmijët, e shoqja, miqtë e afërm, kryeministri Zhype (Jupé), politikanë të partive të ndryshme, socialistët Jospin, Delors, Fabius, Rocard...Binte një shi i imët. Kamerat televizive menjëherë filluan të instalohen, gazetarët nxitonin, po kështu dhe njerëzit e thjeshtë. Një popull anonim dhe duar që zgjateshin për të vendosur nga një trendafil në portën e hyrjes së tij. Alen Delon afrohet dhe me dhimbje vendos një trendafil të kuq. Megjithëse jo socialist, ai kishte një respekt të

veçantë për figurën e Miteranit. Pas tij Jeanne Birkin apo Annie Girardot...

“Në dritën e mjergullt të dhomës,- tregon miku i tij i afërt Robert Badinter,-fytyra e presidentit të vdekur kishte ruajtur atë shprehje ku përzihej krenaria dhe ironia, ndjenjë kjo që i mbante larg bashkëbiseduesit për sa kohë ai donte, dhe që pastaj, me një buzëqeshje, në një çast të dhënë, ai të ofronte miqësinë.”. Dhe duke përfunduar tregimin e tij, Badinter, kujton se si një herë, duke nderuar bashkë një të vdekur, Miterani i kishte thënë:”Ai vetë nuk e di që ka vdekur”.

Një ditë para se të vdiste, ai i kishte dhënë mikut të tij të afërt Rousselet, tri gjysma faqesh , shkruar me një stilograf ngjyre blu. Ky ishte testamenti i tij, i shkruar me një dorë të dridhur ku kishte lënë porosinë për përcjelljen e fundit:” Një ceremoni funebre fetare e intime në Zharnak (Jarnac). Varrimi në varrezat e familjes. As fjalim, as kurora, as lule, por vetëm një tufë trëndafilash ngjyrë çaji si dhe një tufë zambakësh violet dhe të verdha. Zi nationale , por jo ceremoni varrimi kombëtar. Një meshë në Notre-Dame të Parisit nga kardinali Lustinger”.

Për dy ditë me radhë, nga mëngjesi në mbrëmje vonë, njerëzit vinin në avenynë ku kishte vdekur Miterani dhe vinin trëndafila të kuq. Në librat e vendosur në dy anët e portës anonimët shkruanin në faqet e bardha:”Bon voyage”,”udhë të mbarë”..”Mirënjohje...gjenerata miterandiste...”“Faleminderit për gjithçka ti bëre për Francën”...

Në mbremjen e 10 janarit, pikërisht si atëherë më 10 maj 1981 kur socialistët festonin në sheshin e Bastijes fitoren e zgjedhjes së Miteranit president, ashtu u mblodhën përsëri mijra njerëz të të gjitha moshave, mbi 30 mijë, për të përkujtuar udhëheqësin e tyre. Një shi i imet binte përseri. Drita, qirinj, dhe një fotografi e madhe e Miteranit që i përshendeste. Në shkallët e Operas së Bastijës, Barbara Hendriks, një nga yjet e operas, këndonte “Le Temps des cerises”(“Koha e qershive”), një këngë të poetit revolucionar të fundit të shekullit të 19 , Jean Baptiste Clement, me muzikë të Renard.

Kënga e saj shpërndahej mbi mijëra fytyra të përmalluara që dëgjonin tekstin e poetit popullor të barrikadave të Komunës së Parisit.

“Ite, missa est...”
“Shkoni, mesha ka mbaruar...”

“Messe de requiem”

E njëjta ceremoni funebre në Notre-Dame ishte zhvilluar vite më parë për gjeneralin Charl de Gol (Charles de Gaulle) dhe presidentin Zhorzh Pompidu (Georges Pompidou). Në sheshin e katedrales historike, një ekran i madh ishte ngritur në mënyrë që publiku jashtë të ndiqte meshën. 61 kryetarë shtetesh e qeverish, një mijë e dyqind personalitete, akademikë e nobelistë, përfaqësues nga 150 shtete të ndryshme të botës...Avionë nga të gjitha kontinentet e pjesët e globit nxitonin duke zbritur në qiellin gri të Parisit. Boris Jelcin nga Moska, kancelari Kohl nga Gjermania, zëvendëspresidenti amerikan Al Gore vinte në emër të Bill Klinton, Mejxher nga Londra, Gonzales dhe mbreti Juan Carlos nga Madridi, Shimon Perez nga Tel-Avivi, Arafati nga Palestina, Fidel Kastro dhe Mubaraku, Havel dhe presidenti më i ri i Polonisë, Kashnjevski...Në këtë radhë të ishte dhe presidenti shqiptar Sali Berisha. Ndërkohë që në Paris mblihdeshin qindra personalitete, avioni me trupin e Miteranit , nën një marsh të Shopenit drejtohej nga vendlindja e tij, Jarnac, i shoqëruar nga e shoqja Danielë, djemtë Gilbert dhe Jean-Christophe dhe e bija

natyrale Mazarinë së bashku me të jëmën , Annie Pingeot, gruaja e “dytë” e Miteranit. Dy gratë e presidentit ndanin në heshtje dhimbjen për të njëjtin njeri të afërt.

Në sheshin “Place du Chateau”, buzë lumit Charente, era që fryu e zbuloi për një çast arkivolin e mbuluar me një flamur të madh nacional tringjyrësh. Në kishën e vogël Saint-Pierre, atje ku ai ishte pagëzuar dikur fëmijë, zhvillohet e njëjta meshë nga peshkopi i Angoulemë. “Himni i gëzimit” të Betovenit e përcjell. Pas tij, vijnë miq të afërt, janë dhe Zherar Depardie, Fransuazë Sagan...

Në orën 11 kardinali Lustinger në “Notre-Dame de Paris” niste meshën përkujtimore “Messe de requiem”, duke lexuar pasazhe nga Saint-Jean, nga Evangjili, etj,dhe nuk harron te citojë dhe nga fjalët e fundit të Miteranit: “Comment mourir”?:

“O Zot, lehtësoje atë nga të gjitha mëkatet në mënyrë që të mbulohet nga Lavdia Jote ditën e ringjalljes!...Ai na la të nënkuptonim se besonte në bashkësinë e shenjtëve”

Mbi drurin prej dushku të arkivolit ishte shkruar thjeshtë : “François Mitterand” 1916-1996.

Në sheshin e katedrales më të vjetër të Francës, në “Notre-Dame”, zëri i kengëtares Barbara Hendriks që këndon “Le Pie Jesu”, një requiem të Faure, shpërmdahet në etër, duke krijuar një drithërimë në shpirtrat e atyre që kanë ardhur jashtë katedrales dhe që të lagur nën atë shi të imët, duan ta përcjellin me shprehjen e thjeshtë:”A-Dieu!”... “Lamtumirë!”...

Në atë përcjellje, ku merrte pjesë gjithë kombi francez , kishte diçka mitike.

“In limine...”

“Në fillim...”

Nën qiellin e lagët të Aquitainës

“Fëmijëria ime ishte e lumtur dhe ajo ka ndriçuar gjithë jetën time,- thoshte para se të vdiste Miterani..-Prindërit e mi ishin njerëz të kujdesshëm dhe të lirë. Ata nuk më imponoheshin dhe nuk ushtronin ndaj meje një autoritet të verbër...Ata më rrënjosën një disiplinë për jetën...Ishim një familje e madhe prej tetë fëmijësh...”

Fransua Miteran lindi në Jarnac më 23 tetor 1916, në 22, Rue Abel-Guy. Një qytet i vogël prej katër mijë banorësh. Përpara tij ishin lindur tri motra dhe një vëlla: Antoinette, Marie-Josophe, Colette dhe Robert. Pas Miteranit, vite më vonë do të vinin në jetë Jacques, Marie dhe Philippe. Babai i tij Joseph ishte shef i një stacioni treni, në Angoulemë. Ishte një familje katolike dhe aristokrate, me prirje republikane, ku admirohej Clemanceau dhe Poincare. Nëna e tij quhej Ivonne Lorrain dhe ai ushqente për të një dashuri të veçantë. Stërgjyshërit e tij mbanin emrin e borgjezëve të Bourges.”Gjenealogjia e familjes sonë i ka rrënjët në mjergullat e Mesjetës,”- do të mburrej më vonë Miterani.

I vogël ai i kalonte pushimet pranë gjyshërve të tij , në një fshat nja 70 kilometra larg vendlindjes së tij.”Atje,- siç kujton ai,-

fitova ndjenjën e kontaktit me erën, ajrin, ujin, rrugët, kafshët. Koka ime mbushej me një muzikë natyrale. Era që fërshëllente, lumi...çdo ore e ditës kishte aromën e vet. Këto eksperiencia më dhanë një lloj filozofie. Isha i zoti të imagjinoja që në gurët e kalldrëmit të rrugës fshihej një lloj energjie. Pra kisha një ndërgjegje dhe marrëdhënie të vërtetë me natyrën. Mundësia e imagjinatës te fëmija është e konsiderueshme. Nëse në jetë kam pasur disa ide, ato nuk kanë qenë aq të fuqishme se sa ato të moshës sime pesëmbëdhjetë vjeçare. Përmes mikrokozmosit tim unë shihja universin. Edhe pa e njohur botën unë e dominoja atë”.

Nëntëvjeçar ai ikën nga familja për të vijuar studimet në kolegjin Saint-Paul të Angouleme. Në këtë kolegji fetar, Bibla do ta shoqëroje gjatë gjithë fëmijërisë. Ishte një fëmijë mjaft i ndrojtur, i mbyllur dhe shumë i ndjeshëm. Ai nuk guxonte t’i imponohej kujt. Latinishten e kishte mësuar nga prifti i fshatit. Ishte sensibil veçanërisht ndaj natyrës. Peizazhet e frymezonin, veçanërisht toka, ngjyrat e saj herë të kuqe, të zeza apo të bardha në brigjet e lumenjve. Lumi i Charente ishte veçse 300 metra larg shtëpisë ku kishte lindur.

“ Unë jam rritur nën një qiell të qullët të Aquitaine. Kujtimet e mia quhen bli, vidh, arra, quhen misër, bletë, bajuke, një mur në diell...”

Në janar 1936 pas një sëmundje cfilitëse e plot dhimbje i vdes nëna e tij, Ivonne.

“ Asaj iu desh të vdiste ngadalë dhe për një kohë të gjatë. Ishte e ndërgjegjshme se qe e dënuar me vdekje. Por vullneti i saj ishte i jashtëzakonshëm”.

Pas mbarimit të kolegjit në Angouleme, ai u kthye për pak kohë në vendlindje. Në këtë periudhë ai lexonte shumë, në vetminë e tij. Veçanërisht letërsi, nga librat që trashëgonte në atë bibliotekë të vjetër të familjes. I pëlqenin autorë si Barres dhe Monterlant.

“Im atë fliste pak, ai i hidhte fjalet, ashtu siç hidhnin grepat peshkatarët , - shkruan më pas Miterani.-Dhe për të kaq mjaftonte. Kështu ai më mësoi ta mbushja fëmijërinë time me qiej, që aq shumë ka vendi im, qiej që i vështroja kur udhëtoja nëpër ato lëndina të sheshta, me erën e fuqishme të detit, që përplasej mbi shkurret dhe mbarhte me vete aromën e tokës”.

Në moshën 18-vjeçare, ai merr trenin në Angouleme dhe niset